

Mūsdienu izaicinājumi bērncentrētas pirmsskolas izglītības ieguvē

Dr.paed. profesore Jana Grava
RTU Liepājas akadēmija

23.05.2024.

Bērncentrēta pieeja

Uz bērnu orientēta pieeja, kur cilvēku darbības rezultāts definēts kā darbības kultūra, kas sastāv no pieaugušo un bērnu kopīga ieguldījuma – mīiedarbības.

(J.Kinos, M.Pukk, 2010)

Bērnu prieka izjūtas, pašiem iegūstot rezultātu, atrisinot problēmu, turpmāk rada vēlēšanos izzināt apkārtējo pasauli, veidojot jaunu pieredzi. Tādējādi, mācīšanās kļūst par interaktīvu procesu, kurā iesaistīti gan bērni, gan pieaugušais.

(Crain,2005).

Bērncentrētas pieejas īstenošanas rādītāji

1. izturēšanās pret bērnu kā pret **personību**;
2. **empātija** pret bērna darbību (iespējas pētīt un izzināt);
3. **interpretējoša pieeja** pret bērna izteikumiem un pasaules skatījumu (bērna pieredzes izzināšana);
4. **bērna iniciatīvas** veicināšana (atbalsts bērna interesēm, emocijām un pētnieciskajai darbībai);
5. mācību un audzināšanas pamatā ir **bērnu un skolotāju dialogs**. Gan bērni, gan skolotājs ir līdzvērtīgi pedagoģiskā procesa veidotāji un aktīvi dalībnieki.

(Sommer, Pramling Samuelsson, Hundeide, 2013)

Bērncentrētas pieejas pirmssākumi

John Dewey (1912) - “*mācīšanās darot*”, bērnu interešu un pieredzes izmantošana mācību procesā.

Carleton Washburne (1919) - “*Winnetka plāns*”, individualizēta mācīšanās.

Ralf Tyler (1949) - skaidri formulēti mērķi, kuros respektētas bērnu vajadzības, kā arī zināšanas un pamatprasmes, ko paredz mācību programma.

Benjamin S. Bloom (1956) - izglītības mērķu taksonomija, zināšanu, prasmju un attieksmju klasifikācija.

“*Learning for Mastery*” (1968) – 95% skolēnu var apgūt to, kas viņiem jā māca skolās, ja tiek dots atbilstošs laiks, atgriezeniskā saite un atbilstošas mācību metodes.

Loris Malaguzzi (1960) - *Reggio Emilia pieeja*, telpas vide kā „trešais pedagogs”, „Runājošā siena”

Mācīšanas paradigma

Skolotājs kā zināšanu avots, grāmata kā simbols

Koncentrēšanās un atkārtošana kā mācīšanās pamats

Vienlaicīgi māca tikai vienu lietu/ priekšmetu

Pakāpeniska pieeja mācību procesam no vieglākā uz grūtāko

Pareizās atbildes saņemšana/ meklēšana

Uz kreiso smadzeņu puslodi orientēta, kā arī verbāla, mentāla, fiziski pasīva

Uz laiku balstīta

Tūlītēja atcerēšanās kā zināšanu pārbaudes veids

Talantīgi un gudri ir tikai neliela daļa no cilvēkiem

Mācīšanās kā ļoti nopietns, grūts un ilgstošs process

Mēs visi labāk mācāmies vienā noteiktā veidā

Inteliģence ir tas pats, kas loģiskā, analītiskā domāšana.

Skola ir galvenā vai labākā vieta, kur mācīties

Mācīšanās paradigma

Skolotājs, kā moderators un kopā ar bērniem vienlaicīgi mācās un māca viens otru

Darbība un attēli kā mācīšanās pamats

Mācīšanās ir holistiska un kontekstuāla

Vienlaicīgi apgūst vairākus priekšmetus dažādos līmeņos

Problēmu risināšana

Visus smadzeņu resursus un maņu orgānu izmantošana

Uz rezultātiem balstīta mācīšanās

Ilgtermiņa rezultāti, nevis tūlītēja atcerēšanās kā vērtēšanas pamats

Katram ir talants būt kaut kur labākam nekā citi, māksla ir to atrast un attīstīt

Relaksācija, saistošums un prieks kā pamatemocijas mācību procesā

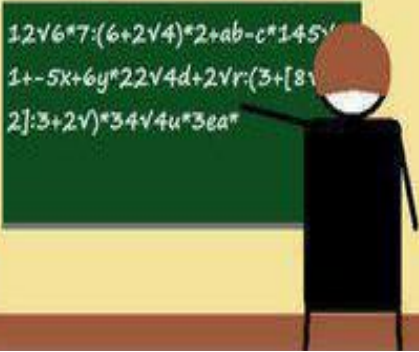
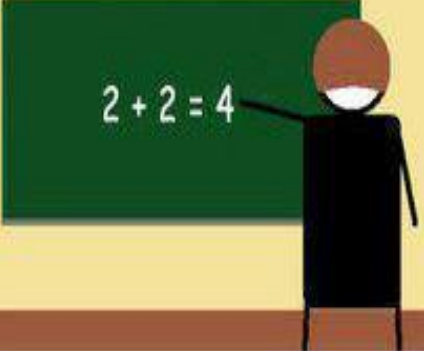
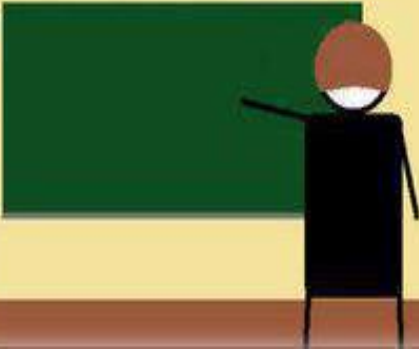
Katrs domā un mācas citādākā veidā un ātrumā

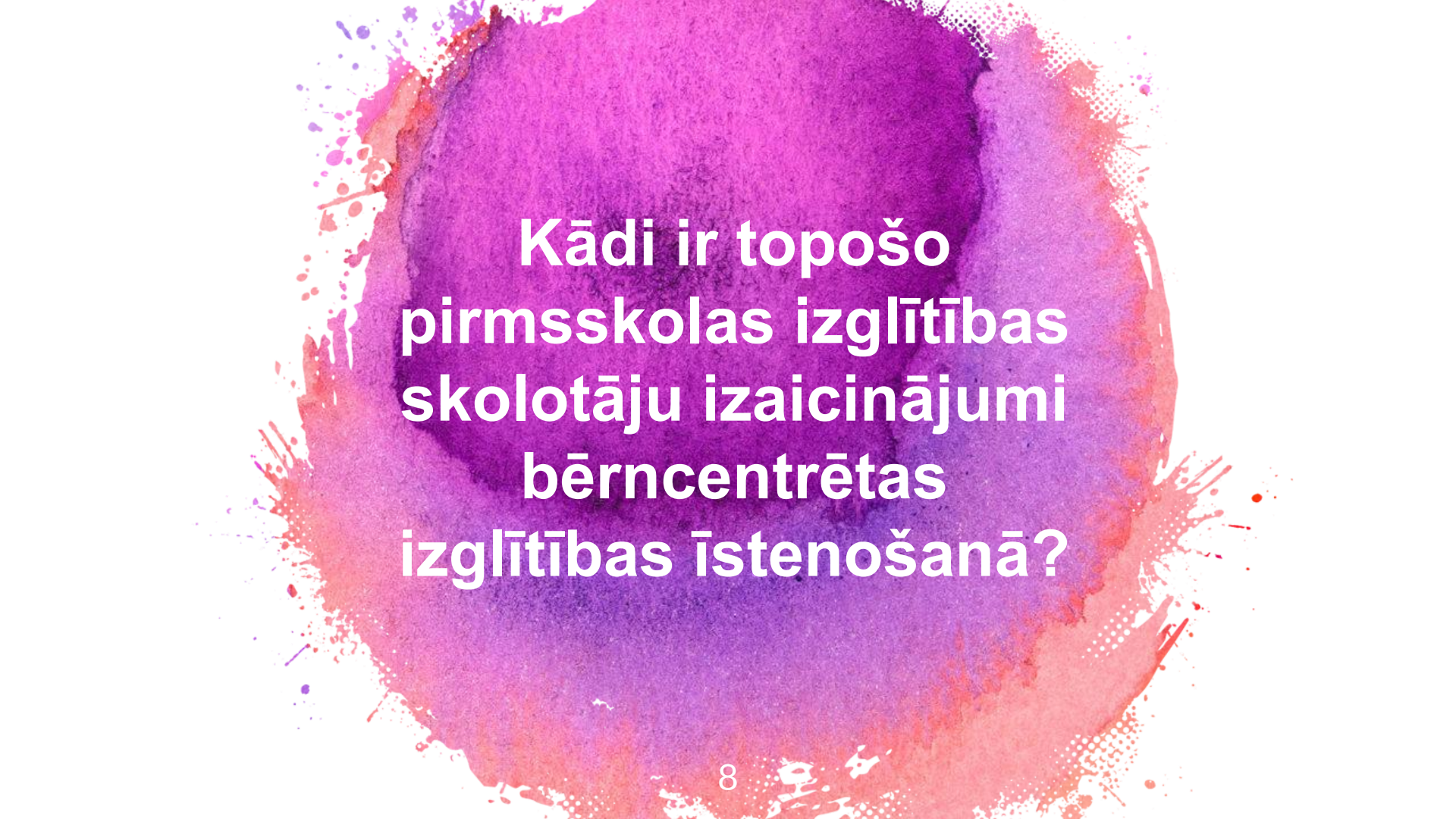
Inteliģences ir vismaz 3- analītiskā, radošā, praktiskā

Visa pasaule ir mācību vide un mācīšanās notiek daudz vairāk ārpus telpām, nekā iekšpus

(D.Meyer, 2000)

Vai mēs visi saredzam lietas vienādi?

Uzraksts uz tāfeles	Ko redz skolotājs	Ko redz bērns
		
Ko bērns atceras	Kas būs pārbaudes darbā	Ko redz apkopēja
		

**Kādi ir topošo
pirmsskolas izglītības
skolotāju izaicinājumi
bērncentrētas
izglītības īstenošanā?**

Mācību vides iekārtojums

Attīstības centri

Frontāla mācīšanās

Vai vienmēr grupa ir jāiekārto pa centriem?

Kādēļ es nevaru strādāt ar visu grupu vienlaicīgi?

Kādēļ mācīšanās grupās ir produktīvāka nekā frontāla mācīšanās?

Vai, mācoties āra vidē, arī nedrīkst strādāt ar visu grupu vienlaicīgi?

Paraugu demonstrēšana

Kā lai iemāca bērnam uzzīmēt koku, ja nedrīkstu demonstrēt paraugu?

Vai kopā zīmēšana arī ir parauga rādīšana?

Runājošās sienas nozīmība

Ja bērns neinteresējas par runājošo sienu, vai tā nepieciešama?

Runājošā siena ir domāta bērnam vai skolotājam?

Vai obligāti grupā ir jābūt «runājošai sienai»? To nevar aizstāt ar attēliem par nedēļas vai mēneša tematu?

Darba lapu izmantošana

Ja bērns pats izvēlas darba lapu, vai tad drīkst to atļaut?

Skolotājcentrēta pieeja

Skolotājs	Bērns
Runā/ stāsta	Klausās
Iedziļinās	Neiedziļinās
Enerģiski darbojas	Pasīvi piedalās

× **Kurš iemācās vairāk?**

× **Mācīt nozīmē mācīties vairākkārtīgi.**

× *(W.A.Renadya, 2020)*

×

Uz kompetenci vērsta mācību procesa elementi

1. Vienlīdzība
2. Jēgpilns novērtējums
3. Dažādība
4. Daudzveidīgs temps
5. Caurviju prasmes
6. Lietpratības rādītāji
7. Uz kompetenci vērstu mācību un personalizētas mācīšanās sasaiste

(Gross, Tuchman, & Patrick, 2018; Pellegrino & Hilton 2012; Lench, Fukuda & Anderson, 2015; Levine & Patrick, 2019)

**Bērncentrēta
izglītība nodrošina
pieredzes
nepārtrauktu
pilnveidošanos**

(J. Dewey, 1988)

Bērncentrēta izglītība

Bērni mācās, apzinot savus pārdzīvojumus reāli, nevis iegūst tos tikai no skolotāja stāstiem

(Scheller, 1987)

Bērnu nepieciešamība pasauli atklāt kā kaut ko jaunu (nevis jau iepriekš atklātu)

(Elschenbroich, 2001)

Interaktīvs process, kurā iesaistīti gan bērni, gan pieaugušie. Pētnieciskās darbības īstenošana

(Crain, 2005)

Uz kompetenci vērstas mācības

Apgūstamo zināšanu un prasmju sasaisti ar reālo dzīvi, vērtību, attieksmju un vispārīgu prasmju apguvi

(Levine, Patrick, 2019)

Akcentu pārbīde no gatavu zināšanu nodošanas uz mācīšanās vadīšanu, kur bērmi mācās ipētīt un edziļinoties

(Sturgis, 2016)

Pāreja no faktoloģiska materiāla iegaumēšanas uz aktīvu izziņas procesu

(Levine, Patrick, 2019)

Izmantotās literatūras saraksts I

- Crain, W. (2005). *Lernen für die Welt von morgen. Kindzentrierte Pädagogik – Der Weg aus der Erziehungs- und Bildungskrise*. Freiburg : Arbor Verlag, Freiamt. 250 SD.
- Dewey, J. (1988). *Experience and education*. In J. A. Boydston (Ed.), *John Dewey: The later works 1925-1953: Vol 13, 1938-1939* (pp. 1-62). Carbondale: Southern Illinois University Press
- Elschenbroich, D. (2001). *Weltwissen der Siebenjährigen. Wie Kinder die Welt entdecken können*. Antje Kunstmann Verlag, München.
- Gross, B., Tuchman, S., & Patrick, S. (2018). *A National Landscape Scan of Personalized Learning in K-12. Education in the United States*. Vienna, VA: iNACOL. https://aurora-institute.org/wp-content/uploads/iNACOL_ANationalLandscapeScanOfPersonalizedLearning.pdf
- Hoskins, & Fredriksson. (2008). *Learning to Learn: What is it and can it be measured?* Office for Official Publications of the European Communities
- Jacobs, G.M., & Renandya, W.A. (2020). *Student-centred learning in ELT*. In W.A. Renandya & H.P. Widodo (Eds.), *English Language Teaching Today: Linking Theory and Practice* (pp. 13-23) Basel, Switzerland: Springer International Publishing AG.
- Kinos, J., Pukk, M. (2010). *Lapsest lähtuv kasvatu*. Tallin: Esmtrükk, 7. -30. l

Izmantotās literatūras saraksts II

- Malaguzzi, L. (1984). *Zum besseren Verständnis der Ausstellung: 16 Thesen zum pädagogischen Konzept*. Berlin:FIPP
- Lench, S., Fukuda, E., & Anderson, R. (2015). *Essential Skills and Dispositions: Developmental frameworks for collaboration, creativity, communication, and self-direction*. Lexington, KY: Center for Innovation in Education at the University of Kentucky. Retrieved from [file:///C:/Users/PSDF/Downloads/EssentialSkillsandDevelopmentalFrameworks%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/PSDF/Downloads/EssentialSkillsandDevelopmentalFrameworks%20(1).pdf)
- Levine, E. & Patrick, S. (2019). *What Is Competency - Based Education? An Updated Definition*. URL. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED604019.pdf>
- Scheller, I. (1987). *Erfahrungsbezogener Unterricht. Theorie, Praxis, Planung*. Königstein im Taunus: Cornelsen Verlag, 67.-80.S
- Sommer, D.; Pramling Samuelsson, I.; Hundeide, K. (2013). *Early childhood care and education: a child perspective paradigm*. European Early Childhood Education Research Journal. Volume 21, Issue 4, 459-476. p
- Sturgis, C. (2016). *Lake County Schools: Designing a Strategy to Bring Personalized Learning to Scale*. Web log post 15.02.2016. <http://www.competencyworks.org/case-study/lake-countyschools-designing-a-strategy-to-bring-personalized-learning-to-scale/>

Jana.Grava@rtu.lv